

● SZÓNYI SZILÁRD

Minden út Romániába vezet

Ferenc pápa csíksomlyói látogatásának felemás előhangjai

Csalódást okozott II. János Pál a magyaroknak, amikor 1999-es romániai látogatásán nem kereste fel Erdélyt. Most, hogy május végén Ferenc pápa ellátogat Csíksomlyóra, megvizsgáljuk, mi lesz a pünkösdi búcsúval, szót ejtünk a román nacionalizmusról, és bepillantunk a katolikus–ortodox egyházdiplomácia kulisszái mögé.

„Egy dolgot ismerek Erdélyből, Drakulát” – jelentette ki egy videófelvétel tanúsága szerint Ferenc pápa, miután tavaly ősszel az általános kihallgatás végén székelyföldi zarándokokkal is váltott néhány szót. A beszélgetés eme fordulata utóbb kisebb vihart kavart a Kárpát-medencében. Többen nehezményezték, hogy az egyházfőnek mindössze ennyi ismerete van Románia magyarok lakta területeiről, ráadásul tudatlanságát még el is árulja. Az audiencián jelen lévők és katolikus hivatalosságok alig győzték csillapítani a kedélyeket, mondván, méltatlan belekötni egy nyilvánvalóan tréfásnak

szánt megjegyzésbe. Nem is szólva arról, hogy Ferenc pápa „nem európai ember, még az is csoda, hogy egyáltalán hallott Erdélyről” – nyilatkozta *Gábor Zoltán* csíkszépvízi plébános.

Idén január közepén aztán robbant a bombahír: Jorge Mario Bergoglio tavasszal esedékes romániai látogatásán felkeresi Csíksomlyót is, és szentmisét mutat be a magyarok kultikus kegyhelyén. Ez nagy szó, hiszen amikor II. János Pál 1999-ben keleti szomszédunknál járt, elkerülte Erdélyt. Ezzel még akkor is máig sajtó sebet ejtett a magyar katolikusokon, ha *Jakubinyi György* gyulafehérvári érseknek írt levelében

igyekezett enyhíteni a fájdalmakat: „Jóllehet a körülmények nem engedik meg, hogy meglátogassam ezt a nagyérdemű főegyházmegyei közösséget, szeretném biztosítani önt, hogy gondolatban és szívvel az ön lelkipásztori gondjaira bízott hívek mellett állok, mindenkit megölelek Krisztusban, a mi Urunkban, és remélem, hogy egy másik alkalommal elmehetek Erdélybe.”

Nacionalista katolikusok

Az úgynevezett körülményeken történelmi jelentőségű tényezőket kell érteni: az 1054-es nagy egyházszakadás óta Karol Wojtyła volt az első pápa, aki

egy többségében ortodoxok lakta országba látogatott. És mivel a keleti és nyugati egyház kapcsolatainak javítása akkor felülírt minden mást, a vatikáni diplomáták engedtek a románok nyomásának, és a programot Bukarestre korlátozták. A helyzetnek ugyanakkor nem csupán szimbolikus jelentősége volt. Már akkor felmerült, hogy a Szentszéknek fel kellene szólalnia az erdélyi magyar katolikusokat érő jogtiprások ellen, különösen ami az egyházi vagyon vonakodva zajló visszavadását illeti.

A jelek szerint a helyzet azóta sem javult sokat. „Akkor válik lehetővé a pápa romániai látogatása, ha Bukarest biztosítja, hogy a hívek gyakorolhassák az alkotmányos kisebbségi és felekezeti jogukat” – közölte 2017-ben a Gyulafehérvári Főegyházmegye, miután egyes román egyházi és politikai illetékesek tudni vélték, hogy Ferenc 2018-ban felkeresi az országot. Igaz, Jakubinyi György később a bukaresti pápai nunciust idézve hozzátette: ha látogatása előfeltételének a katolikus sérelmek rendezését tekintené, akkor a pápa kevés helyre mehetne a világon.

Az évszámnak különös súlya volt, hiszen a románok tavaly centenáriumot ülték. Ők azt ünnepelték, ami a magyarok számára a legkevésbé sem örömteli történelmi tény: gyulafehérvári nemzetgyűlésükön a magyarországi románok 1918. december 1-jén kiáltották ki szándékukat, hogy Erdély csatlakozzon a Román Királysághoz. Nem csoda, hogy Bukarest minden követ megmozgatott a 2018-as pápalátogatás érdekében, hiszen az kvázi legitímálta volna az ország kisebbségi rovására egységes nemzetállamot hirdető kormány politikáját. Már az a vatikáni diplomácia javára írandó, hogy ezt a szívességet nem tette meg. Sőt mint kiderült, kifejezetten Ferenc pápa ragaszkodott ahhoz, hogy az ország valamennyi katolikus közösséget, köztük a magyarokat is felkeresse. Háromnapos útján így megy el Bukarest és Csíksomlyó mellett Jászvásárra (Iași) is a román ajkú katolikusokhoz, valamint a

Mivel sokan csak az egyik alkalomra tudnak elmenni, dönteniük kell, hogy idén a június 8-án esedékes búcsút hagyják-e ki a június 1-jei pápalátogatás kedvéért, vagy fordítva.

román görögkatolikusok szellemi központjának számító Balázsfalvára (Blaj).

Persze ha nagyon akarunk – és egyes kommentárok tanúsága szerint jó páran akarnak –, találhatunk kifogásolnivalót az utóbbi két helyszínben. Merthogy Jászvásár annak a moldvai püspökségnek a székhelye, amely halani sem akar a csángók magyar nyelvű pasztorációjáról, és ebben a Szentszék sem lát kivetnivalót. Sőt a román állam és egyház mindent megtesz e közösség beolvasztásáért; Jakubinyi György szerint sikerrel, amennyiben az asszimiláció mára visszafordíthatatlanná vált. „A csángó elsősorban római katolikus, de nemzeti tudata nincs. Első lelki élményeik, az elsőáldozás, az első szentgyónás, a bérmlás, a vasárnapi szentmisek mind románul rögzültek” – magyarázta az érsek egy 2015-ös interjújában.

Ami pedig Balázsfalvát illeti, a Fehér megyei település a román nacionalizmus egyik fészke. A románok 1848-ban ebben a városban fogalmazták meg függetlenségi követelésüket, illetve esküdtek hűséget az osztrák császárnak, majd 1861-ben itt adtak ki határozatot Erdély és Magyarország uniója ellen. Mármost ezek a törekvések vezettek a számunkra rossz emléké 1918. december 1-jéhez, majd Trianonhoz.

Menni vagy nem menni?

Persze önmagában az, hogy valamely helyszínhez az egyik nemzetiségnek rossz élményei fűződnek, semmire sem kötelezi a pápát. Sőt adott esetben az volna udvariatlanság, ha ezeket a többségi társadalomnak vagy valamely meghatározó felekezetnek fontos településeket komoly indok nélkül, tüntetőleg

elkerülné. Ilyen értelemben a mégoly nacionalista balázsfalvi püspökség felkeresése is előrelépés. 1999-ben ugyanis II. János Pál pápát még „nem engedték át a Kárpátokon, hogy ne zavarja az 1948-ban ortodoxszá nyilvánított görögkatolikusokat” – nyilatkozta nemrég Jakubinyi érsek.

A keleti rítusú, de Rómához hű katolikusok helyzete mindig is kényes kérdés volt a Szentszék és az ortodox világ kapcsolatában. Mindkét fél azt sérelmezte, hogy a prozelitizmusnak nevezett folyamat jegyében a másik megpróbálja átcsábítani a rítusuk híveit. Ezért is volt nagy jelentőségű, hogy 2016-os havannai találkozóján Ferenc pápa és Kirill moszkvai pátriárka az ortodox–görögkatolikus viszonyról szólva megbékélésre szólított fel, és egy emberként ítélte el a vallási közösségek beolvasztását egyik egyházból a másikba.

„A románok ravaszul a csíksomlyói búcsú előtt egy héttel hívták meg a pápát, gondolom, azzal a feltételezéssel, hogy aki elmegy a pápai misére, az már nem biztos, hogy elmegy egy hét múlva a hagyományos pünkösdszombati búcsúra. Így lehet eredményesen csökkenteni a búcsú résztvevőinek számát” – ezt már egy kommentelő írta a Facebookon a látogatás hírének hallatán. Noha szomszédunk diplomáciája hagyományosan ütőképesebb a miénknél, ilyesmit valószínűleg még ők sem tudnának kieszaközölni. Elképzelhető persze, hogy a románok mindent bevetettek az esetleges pünkösdi csíksomlyói látogatás ellen, nehogy a magyarok ünnepének megkoronázásával a pápa „ellopja a ►►

►► show-t” a többi helyszín előtt. Kétséges azonban, hogy az időpontválasztással Ferencet felhasználva tervszerűen voltak képesek borsot törni a magyarok orra alá. Helyesebb feltételezni, hogy a pápa naptárába így fért bele az ütemezés – az viszont igaz, hogy az így előálló kutyaszorító számos honfitársunknak komoly fejtörést okoz.

Mivel sokan csak az egyik alkalomra tudnak elmenni, dönteniük kell, hogy idén a június 8-án esedékes búcsút hagyják-e ki a június 1-jei pápalátogatás kedvéért, vagy fordítva. E kérdés sajátos dilemma elé állította a pápát ilyen vagy olyan okból nem szívelő, magyarságukat ellenben rendkívül öntudatosan megélő katolikusokat is. Mert ha – miként egyes képviselőik felvetették – bojkottálják az első eseményt, azzal csak a románok kezére játszanak. Hiszen ha ekkor kevesen lesznek a csíksomlyói nyeregben, a nacionalista sajtó kárörvendően a magyarok érdektelenségéről cikkezhet. Ha viszont a hívők inkább június 1-jét választják, akkor féltő, hogy a búcsú fullad érdektelenségbe – vázolták fel a 22-es csapdáját.

A szempontok között az is megjelent, hogy míg a pünkösdi sokadalom sokak számára elsősorban a magyarság felmutatásának ünnepe, az egy héttel korábbi alkalomnál meghatározóbbak a hitéleti vonatkozások. „Ez olyan, mintha próbára akarnák tenni a magyarságunkat és a katolikuságunkat – vagy-vagy kérdésként föltéve, pedig az egyik nem zárja ki a másikat. Erre egy válasz kell legyen: mindkettőn ott lenni nagy tömegben” – igyekezett átvágni a gordiuszi csomót egy hozzászóló az interneten.

Lelki cunami

Érzik a helyzet súlyát a helyi ferencesek is, ezért megfontolták, hogy a búcsút kivételesen ne hozzák-e előre a pápa érkezésének időpontjára. „Tudatában vagyunk annak, hogy nagyon sok gyakorlati, sőt lelkipásztori vagy éppen érzelmi szempont a két esemény összevonása mellett érvként hozható fel. A másik oldalon – az ott is felsorolható

gyakorlati szempontok mellett – ott van a történelmi örökség iránti felelősségünk, amelyet elődeink hagyományoztak ránk, akik a történelem viszontagságai közepette – még a legsötétebb időkben, a kegytemplom falai közé szorítva – is megtartották őseink fogadalmát” – írták közleményükben.

A folytatás is arról tanúskodik, hogy a ferenceseknek alaposan fel volt adva a lecke: „A döntéshozatalnál is látszott, a bejelentést követő visszajelzésekből is érezzük [...], hogy ez nem mindenki számára elfogadható/helyesnek tűnő döntés, s mi magunk is élünk ennek a terhével. De az elmondottak fényében úgy látjuk, hogy a pápa úr [az erdélyi ferencesek, utalva rendalapítójuk szóhasználatára, így szólítják az egyházfőt] látogatásának az »árnyékában«, egy akár kisebb létszámú, de a fogadalmak betartását fontosnak tartó búcsú megtartásával a zarándokok számára az együtt ünneplés lehetőségét biztosítanunk kell.”

Noha a praktikus szempontok a két esemény összevonása mellett szóltak volna, tiszteletre méltó az az állhatatosság, amellyel a kegyhely őrei, nyilván alaposan átmérgözve a döntést, úgy határoztak, hogy kényelmi megfontolásból nem írják felül elődeik fogadalmát. (A székelyek minden pünkösdszombatot annak emléké-

re gyűlnek össze Csíksomlyón, hogy 1567-ben János Zsigmond Csík, Gyergyó és Kászon katolikus lakosságát unitárius hitre akarta téríteni, de ők – a hagyomány szerint Szűz Mária segítségével – visszaverték az erdélyi fejedelem seregeit.) És ha pünkösdkor a szokottnál kevesebben lesznek a búcsún, mindenki tudni fogja, ennek mi az oka, s feltehetőleg az égbolt sem szakad le attól, ha az ünneplés ez egyszer esetleg a szokásosnál családiasabb körben zajlik.

Már ha egyáltalán választani kell a két időpont között. Merthogy Jakubinyi György utóbb afféle székely furfanggal a pápalátogatás napját is fogadalmi búcsúnak nyilvánította, hogy az akkor érkezők szintén eleget tehesse az ősök fogadalmának. Az ugyancsak leleményességéről ismert Bőjte Csaba ferences szerzetes pedig így nyilatkozott a *Magyar Kurír* katolikus hírügynökségnek: „Akik megtehetik, azokat arra biztatnám, jöjjenek el június 1-jére, egy hét szabadságot vegyenek ki, és töltsék velünk. [...] Jól el lehet tölteni egy hetet Székelyföldön, a Csíksomlyói Szűzanya mellett még Ferenc pápa is ott lesz, és részt lehet venni a pünkösdi búcsún – sok lelki élmény, ez kész »lelki cunami« lehet. Én ott leszek egész héten, és megpróbálok mindenkit vendégül látni.” ■